

MEMO

aan
Demandmanagers

van
Alain van Hamond

datum
15 februari 2016

pagina
1 van 7

betreft
Gegevensmakelaar en Stelselregisseur

Sinds de vorming van Syntrophos is er sprake van de invulling van 2 functies bij Syntrophos. Dit betreft de Gegevensmakelaar en de Stelselregisseur. In 2014 heeft Erwin van Leiden hiervoor een notitie geschreven die is aangeboden aan het Demand Managers overleg. Vervolgens is een ronde langs de MT's van de deelnemers gedaan om de notitie toe te lichten. Tenslotte is het in besluitvorming gebracht bij het Dagelijks en Algemeen bestuur van Syntrophos. Het besluit hierover is eind 2015 echter aangehouden.

De Demand Managers hebben in een gezamenlijk gesprek gevraagd om een nadere toelichting en een verduidelijking in de vorm van een nieuwe notitie. Deze verduidelijking zal hieronder worden weergegeven. Daarbij stonden de volgende vragen centraal. Noodzaak van de functies. Vertaling van de functies naar concrete taken of een duidelijke beeldspraak. De verdeling van taken tussen Syntrophos en de gemeente en een ontwikkelingsbestendige invulling.

De notitie van Erwin van Leiden was gebaseerd op de stelsel opdrachten binnen het voormalig NUP en i-NUP programma van de Rijksoverheid en de handreiking gegevensmanagement van het kwaliteitsinstituut Gemeenten (KING).

Inmiddels is die handreiking verder uitgewerkt in een 'best practice' gegevensmanagement in de praktijk en de handreikingen Strategisch en Tactisch gegevensmanagement. Te vinden op http://www.gemmaonline.nl/index.php/Thema_Gegevensmanagement. Deze zijn inmiddels onderdeel van de Baseline Gemma 2.0 voor gemeenten.

1. Gegevensmanagement

Gegevensmanagement richt zich op het geheel van activiteiten om in de gemeente op het juiste moment over de benodigde gegevens te beschikken. Dit omvat de gegevensuitwisseling intern en met andere organisaties, de kwaliteitsbewaking, monitoring en verantwoording en de beveiliging. Gegevensmanagement is niet: de uitvoering van het beheer van gegevens in specifieke bedrijfsapplicaties of centrale gegevensmagazijnen

Uit de definitie valt op te maken dat gegevensmanagement gaat om het beschikbaar stellen van gegevens volgens een bepaalde kwaliteit en op een bepaald tijdstip waarbij de volgende vragen te stellen zijn:

- Wat wordt verstaan onder gegevens?
- Wat is het gehanteerde gemeenschappelijke kader ten aanzien van gegevens?
- Welke kwaliteitsaspecten en normen worden onderkend en gehanteerd?
- Zijn de gestelde kwaliteitseisen altijd gelijk?
- Wie is er verantwoordelijk voor de borging van de kwaliteit van gegevens?
- Wie is er verantwoordelijk voor het op het juiste moment leveren van gegevens?
- Wat zijn de beveiligings- en privacy eisen die gesteld moeten worden?
- Op welke wijze kan voldaan worden aan vigerende eisen ten aanzien van transparantie op het gebied van de verwerking van gegevens?

Om deze vragen te beantwoorden heeft een gemeente een organisatie rond gegevensmanagement nodig. De baseline onderscheid daarbij de volgende generieke rollen.

De Afnemer, Gegevensmakelaar, Gegevensarchitect, Beheerder generieke voorzieningen, Distributeur, Domein Architect, Portefeuille houder Gegevensmanagement, Regisseur gegevensmanagement, Auditor Kwaliteitscontrole en de Functionaris gegevensbescherming. Voor de toelichting op de taken van deze rollen verwijs ik naar de bijlage. Of een gemeente aan al de generieke gemeentelijke rollen via losse functionarissen invulling geeft is mede afhankelijk van de omvang van de gemeente. Het bundelen van rollen is uiteraard mogelijk.

En dat is ook zo bij het voorstel vanuit Syntrophos. De functies gegevensmakelaar en stelselregisseur bevatten meerdere rollen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke rollen ingevuld worden en ook wordt aangegeven waar gemeenten verantwoordelijk zijn of waar nog rollen onbenoemd zijn.

Rol Gemma 2.0	Gegevens makelaar	Stelsel regisseur	Ciso	Onbelegd/?
Afnemer				Afnemers zijn in sommige overduidelijke gevallen (WOZ/BRP) bekend. Maar ook vaak niet.
Gegevensmakelaar	x			
Gegevensarchitect		x		
Beheerder generieke voorzieningen	x			
Distributeur	x			
Domein Architect				Voor enkele domeinen en gemeenten is dit op registratie niveau belegd (bijv BRP NSW) maar niet voor alle domeinen bij alle gemeenten
Portefeuille houder Gegevensmanagement				Is formeel bij geen gemeente belegd. De DM hebben aan gegeven deze rol niet bij hun te zien.
Regisseur gegevensmanagement		x		Voor een aantal onderdelen niet belegd deze rol is aan beide zijde nodig zowel bij Syntrophos als bij de gemeenten. Bij de gemeente is deze niet ingevuld
Auditor Kwaliteitscontrole		x		
Functionaris gegevensbescherming			x	

2. Noodzaak

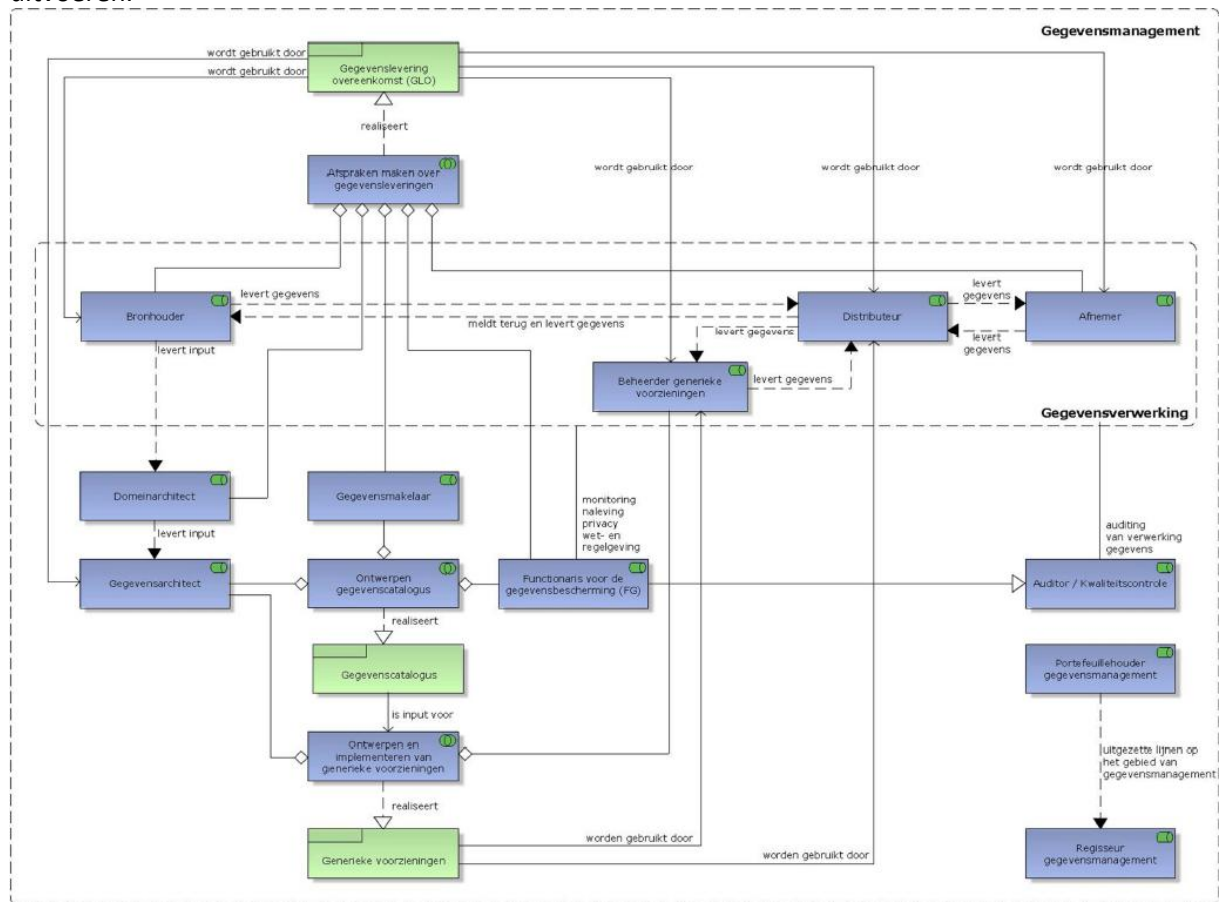
Nut van deze rollen is door Erwin van Leiden in zijn notitie's en rondgang langs de MT's ten overvloede uitgelegd. Nav de vraag van de DM's zal deze notitie focussen op de gestelde vragen. De noodzaak om de functies nu in te vullen bij Syntrophos wordt gevonden in een aantal ontwikkelingen. In algemene zin neemt de omvang van gegevensuitwisseling door de invoering van de basisregistraties sterk toe. Gebruik van diezelfde gegevens in front en back office applicaties neemt daarmee ook toe. Daar komt nog bij dat door een veelvoud aan samenwerkingen het aantal koppelingen dat hier met of via een derde partij loopt ook toeneemt. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de persoonsgegevens van de 3 Decentralisaties die bij een andere gemeenten (Hellevoetsluis) of via een andere partij (Saas oplossing) lopen. Het aantal koppelingen wordt daarmee niet alleen in omvang groter maar ook in complexiteit. Er is behoefte aan iemand die afspraken maakt over de inhoud van die koppelingen en ook toeziet op die inhoud en levering. Dit is de rol van "gegevensmakelaar."

Om aan de invulling van de i-NUP agenda te voldoen hebben de gemeenten gezamenlijk ook een generieke digikoppeling aangeschaft. Dit is een generieke voorziening uit het GEMMA model. Deze voorziening vereist ook een operationele invulling. Dit betreft de rollen "Beheerder generieke voorzieningen" en "Distributeur." Het niet invullen van die rol betekend dat het project digikoppeling en de 5 daaraan gekoppelde upgrades/projecten ook stil komen te liggen. Dat gaat om projecten als de nieuwe Basisregistratie Kadaster BRK, Het Nieuw Handelsregister NHR en vernieuwde OLO omgeving voor de Wabo vergunningverlening.

Door die koppelingen worden ook de noodzaak om op een juiste wijze te voldoen aan de vraag zijde groter. De basisregistraties moeten verplicht worden afgenomen, de vertaling naar of toevoeging van gegevens voor de afnemer wordt daarmee steeds belangrijker. De afnemer is in veel gevallen afhankelijk geworden van de leverende partij. Afstemming tussen wat beschikbaar is en wat er bij de eindgebruiker nodig is wordt steeds belangrijker. Dit is de rol van de "gegevensarchitect."

Vervolgens moet ook worden toegezien op de kwaliteit van de gegevens zowel die geleverd worden als die bij de eindgebruiker worden verwerkt en opgewerkt. Dat is voor een gedeelte vastgelegd in landelijke inspecties (oa BAG en BRP). Daarin zit ook een ontwikkeling naar een landelijke inspectie over alle registraties en gegevens heen. Syntrophos heeft die kennis in huis en ontwikkeld op landelijk niveau mee aan de nieuwe invulling van inspecties. Dit is de rol van Auditor kwaliteitscontrole en regisseur gegevensmanagement.

In onderstaande figuur is schematisch weergegeven hoe de rollen zich verhouden en welke acties zij uitvoeren.

3. Beeldspraak

Een mogelijke beeldspraak is die van het stromend water. Deze wordt ook vaak door KING zelf gebruikt. De gegevens stromen zijn te beschrijven als een waterleiding circuit.

Bij de bron wordt water gewonnen (registratiehouder). Dit water wordt via de leidingen en water centrale naar een woning gestuurd (distributeur). Deze distributeur is tevens de storingsmonitor wanneer op enig moment blijkt dat er geen of bruin water uit de kraan komt. De kwaliteit van het water wordt gecontroleerd door de gegevensmakelaar. Na akkoord wordt het water doorgestuurd (distributeur) naar de eindgebruiker (afnemer).

Daarboven zijn een aantal sturende rollen, periodiek wordt de kwaliteit van het water gecontroleerd op de wettelijke eisen (auditor gegevenskwaliteit). Tevens wordt gekeken of betreffende woning wel water mag ontvangen van de wetgever (Ciso).

Op enig moment kan het zijn dat de eindgebruiker van een bepaalde woning geen blauw water meer wil, maar roodwater met bubbels. Dit wordt onderzocht en aangegeven door de Domein architect. De uitvoering hiervan hangt af van het overall beleid gegevensmanagement dat door de Portefeuillehouder is opgesteld en waar door de combinatie van Regisseur, gegevensarchitect en de functionaris gegevensbescherming invulling aan word gegeven.

4. Omvang en Positionering rollen taken

De omvang van de taken is in het voorstel van Erwin duidelijk omschreven. De gevraagde omvang blijft hetzelfde. De toename in het aantal en de diversiteit van de koppeling leidt er echter mogelijk relatief snel toe dat er structureel naar een tweede gegevensmakelaar gegroeid wordt.

De positionering van de rollen is al enige tijd een discussie. Die bestaat uit 2 componenten. De vraag of er van de gegevensmakelaar (functie) geen deeltaken bij de gemeenten blijft liggen. En de vraag of de positionering bij Syntrophos de juiste is.

Van de taken die onder de voorgestelde gegevensmakelaar functie vallen blijven in principe geen taken bij de gemeenten. Enige verwarring is er in de Westvoorne en Brielle omgeving omdat de registratiehouder BRP daar deels in een applicatie werkt die gegevensmakelaar heet. Dat is een ongelukkige naam in deze casus. Inmiddels is duidelijk dat er wel al enige invulling is gegeven aan de gegevensmakelaar taak tenminste in Brielle voor BAG afname van SVHW. Die taak zou vervallen en overgaan naar de nieuwe functie gegevensmakelaar. Het beheer en toezicht op die ene koppeling staat niet in verhouding tot het beheer en toezicht op alle koppelingen via de generieke distributiecomponent.

Tweede is of de taak wel bij Syntrophos belegd moet worden. Naar onze mening is dat de logische plek. Het gaat er daarbij niet om dat Syntrophos persé die rol zou moeten vervullen. Het betreft hier voor een groot deel echter uitvoerende werkzaamheden waarvan de technische en gegevensinhoudelijke kennis juist gebundeld is bij Syntrophos in het team Geo. Het is niet aan te raden dit te gaan versnipperen naar een situatie per gemeente en of basisregistratie.

Dat geldt vooral voor de gegevensmakelaar (functie), maar ook voor de stelselregisseur. Syntrophos is tenslotte het samenwerkingsverband voor ICT, advies, GEO én Basisregistraties.

Beide rollen zijn bovendien niet strategisch bepalend. Het zijn adviseurs aan de eindverantwoordelijke Regisseur en Portefeuillehouder. Rollen die ook of enkel (portefeuillehouder) bij de gemeente belegd moeten worden. Het zou zonde zijn om de kennis en kunde en bovendien de rechtstreekse banden met de landelijke ontwikkelingen die bij Syntrophos al aanwezig zijn niet te benutten. Een bestaande samenwerking waar bovendien efficiënte invulling voor alle deelnemers kan worden bereikt.

Als het gaat om de rollen die bij de gemeente belegd moeten worden, zijn dat de regisseurs rol aan de gemeente zijde. Die samenwerkt met de regisseur(functie) aan Syntrophos zijde. Dat is de uitvoerende van het beleid en geeft daarvoor de opdrachten aan Syntrophos en anderen. Hij of zij kan voortellen die vanuit Syntrophos komen ook beoordelen en toetsen aan het door de gemeenten opgestelde beleid in o.a. de I-visie. Ook de eindverantwoordelijke Portefeuillehouder is een rol die bij een gemeente belegd moet worden.

Bijlage Rollen gegevensmanagement conform handreikingen Strategisch en Tactisch gegevensmanagement.

1.1 Afnemer

De binnengemeentelijke of buitengemeentelijke persoon of entiteit die gegevens afneemt. Levering van de gegevens kan plaatsvinden direct uit de bronregistratie of via de distributeur.

1.2 Gegevensmakelaar

De gegevensmakelaar is verantwoordelijk voor het maken, vastleggen en onderhouden van afspraken met gegevensleveranciers en –afnemers (gegevensleverings-overeenkomsten, GLO's). De gegevensmakelaar is intermediair tussen afnemers en in- en externe leveranciers en zorgt voor een optimaal gebruik van aanwezige gegevens, in overeenstemming met wet- en regelgeving. Werkt nauw samen met de gegevensarchitect.

1.3 Gegevensarchitect

De gegevensarchitect is verantwoordelijk voor het over de domeinen heen inrichten van gegevensverzameling(en) (gegevensmodel) om de GLO's te kunnen uitvoeren die de gegevensmakelaar gesloten heeft. De verkregen gegevens uit de registraties moeten in samenhang (onder andere uitgaand van het RSGB/RGBZ) vastgelegd worden om de levering aan de interne afnemers op een goede manier te kunnen regelen. De gegevensarchitect werkt nauw samen met domeinarchitecten, gegevensmakelaar en de beheerder generieke voorzieningen.

1.4 Beheerder generieke voorzieningen

Implementeren van de (gewijzigde) gegevensmodellen en oplossingen, die de gegevensarchitect ontworpen heeft. In bedrijf nemen en houden van deze modellen en oplossingen met bijzondere aandacht voor onderhoudbaarheid en versiebeheer. Monitoren van de continue werking van de generieke voorzieningen, consistentiecontroles uitvoeren en actie ondernemen bij afwijkingen of verstoringen. Werkt nauw samen met de distributeur.

De beheerder generieke voorzieningen ontvangt, conform overeengekomen GLO's, gegevens van bronregistraties en verzorgt (namens de bronhouder) de verstrekking van brongegevens aan afnemers. De beheerder generieke voorzieningen is zelf geen bronhouder van gegevens. De verantwoordelijkheid voor het definiëren van de autorisaties van afnemers van gegevens die door de gegevensmakelaar geleverd worden ligt bij de bronhouders. De beheerder generieke voorzieningen implementeert deze autorisaties en levert op basis hiervan gegevens op aan afnemers. Bronhouders hebben dus grip op welke gegevens aan wie geleverd worden. De beheerder generieke voorzieningen is verantwoordelijk voor de vastlegging van de verwerking van gegevens, bijvoorbeeld ten behoeve van het werk van de auditor. Een voorbeeld van een mogelijk ondersteunend informatiesysteem voor de rol van gegevensmakelaar is een gegevensdistributiesysteem.

1.5 Distributeur

De distributeur ontvangt gegevens van bronhouders en stuurt deze, direct of via generieke voorzieningen zoals gegevensknooppunten, door naar afnemers. De distributeur is verantwoordelijk voor de vastlegging van de feitelijke distributie van een gegeven, bijvoorbeeld ten behoeve van het werk van de auditor. Een voorbeeld van een mogelijk ondersteunend informatiesysteem voor de rol van distributeur is een servicebus.

1.6 Domeinarchitect

De domeinarchitect heeft een primaire focus op een business domein en is verantwoordelijk voor het inrichten van het gegevensmodel en de gegevensverzamelingen voor dat domein. De domeinarchitect is aanspreekpunt voor de gegevensmakelaar ten aanzien van de levering van gegevens uit bronsystemen die behoren tot het domein van de domeinarchitect.

1.7 Portefeuillehouder gegevensmanagement

De eigenaar en sponsor van het gegevensmanagement binnen de gemeente met handelingsbevoegdheid. De portefeuillehouder binnen de gemeente zal veelal gevonden worden in het college van burgemeester en wethouders.

1.8 Regisseur gegevensmanagement/informatiemanagement

Het geweten van de gemeente ten aanzien van op het gebied van gegevensmanagement. In de praktijk belegd bij verschillende gemandateerde functies zoals hoofd informatiemanagement, demand manager, regisseur. De regisseur gegevensmanagement geeft uitvoering aan de door de portefeuillehouder gegevensmanagement uitgezette lijnen.

1.9 Auditor/Kwaliteitscontrole

De auditor controleert de naleving van procedures, regels en richtlijnen. De rol van auditor kan worden verdeeld in domein specifieke auditor en een auditor gemeentebreed. Een domein specifieke auditor is verantwoordelijk voor het (laten) uitvoeren van audits die specifiek voor een domein zijn. Denk hierbij aan de GBA-audit en een audit op het gebruik van Suwinet. De auditor gemeentebreed is verantwoordelijk voor het (laten) uitvoeren van audits die over de verschillende domeinen heen lopen. Denk hierbij aan audits op het gebied van het gebruik van gegevens door processen en toetsing van proportionaliteit en subsidiariteit. Een speciale auditorrol is de functionaris voor de gegevensbescherming.

1.10 Functionaris voor de gegevensbescherming

Gemeenten hebben, net als andere publieke- en private organisaties, de mogelijkheid zelf een interne toezichthouder op de verwerking van persoonsgegevens aan te stellen. Deze toezichthouder wordt functionaris voor de gegevensbescherming (FG) genoemd. De FG houdt binnen de organisatie toezicht op de toepassing en naleving van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). De wettelijke taken en bevoegdheden van de FG geven deze functionaris een onafhankelijke positie in de organisatie. De functionarissen voor de gegevensbescherming (aangesteld volgens artikel 62-64 van de Wet bescherming persoonsgegevens) moeten worden aangemeld bij het CBP.